

בס"ד. ש"פ בראשית, מבה"ח מרחשון (התוועדות א), ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ¹, ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר² מה שקיבל הצמח צדק מרבינו הזקן בשם הבעש"ט בפירוש פסוק זה: בראשית – התחלת העבודה היא – ברא אלקים, לגלות שם אלקים, את השמים ואת הארץ – בשמים ובארץ. והצ"צ מוסיף ביאור בזה³, שכראשית הוא ברא שית (כדאיתא בתיקוני זהר⁴), שהם ששה מדות עליונות, וע"י ששת המדות – ברא אלקים גו', שנעשה גילוי אלקות בשמים ובארץ, והיינו, שלולי המדות לא היתה יכולה להיות אצל הנבראים ידיעה באלקות. ועוד זאת, שגם הנשמות שהם מבחי' המוחין, שלכן יש להם ידיעה באלקות מצד עצמם, הנה כדי שגם בירידת הנשמה למטה להתלבש בהגויים, שהם הגוף ונפש הבהמית (כפי שמבאר רבינו הזקן בלקו"ת⁵), תהי' לה ידיעה באלקות, הרי זה ע"י בראשית, ברא שית, ששה מדות עליונות.

(ב) **והנה** נוסף על פירוש הבעש"ט הנ"ל, יש עוד פירושים בפסוק בראשית גו'. דהנה, בתרגום יונתן פירש בראשית כחוכמתא, בחי' החכמה. ובתרגום אונקלוס פירש בראשית בקדמין, בחי' הכתר. וכזהר⁶ איתא שבפסוק זה מרומזים כל הע"ס. וכמו"כ ישנו גם הפירוש הפשוט, שפסוק זה קאי על התהוות הבריאה מאין ליש.

ויש לבאר השייכות שבין כל פירושים הנ"ל (כמדובר כמ"פ⁷ שכל הפירושים שישנם בפסוק אחד שייכים הם זל"ז), בהקדם פירוש רש"י על הפסוק⁸ לעושה נפלאות גדולות לבדו, בראשונה לא נברא מלאך כשעשאן לנפלאות הללו, השמים והארץ השמש והירח, והיינו, שנפלאות קאי על התהוות הבריאה (כהפירוש הפשוט בפסוק בראשית ברא אלקים

(1) פרשתנו א, א. (2) ראה רד"ה בראשית תש"ה (סה"מ תש"ה ע' 74). שיחת ש"פ בראשית תש"ה ס"ב (סה"ש תש"ה ע' 64). (3) שם ס"ג. (4) תמ"ו (פג. א). ועוד. (5) דרושים לשמע"צ צ, ד. (6) ח"א רנו, ב. וראה אוה"ת פרשתנו תפז, סע"ב ואילך. (7) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ. (8) תהלים קלו, ד.

את השמים ואת הארץ), שלהיותה בריאה מאין ליש, הרי זה נפלאות גדולות לבדו, שזהו רק בחיק הבורא בלבד, וכדאיתא במדרש⁹ על הפסוק¹⁰ אנכי הוי' עושה כל נוטה שמים לבדי ורקע הארץ מאתי, מי אתי כתיב, מי הי' שותף עמי בברייתו של עולם, שהרי המלאכים נבראו בחמישי¹¹, או (לכל היותר) בשני¹², אבל ביום ראשון הי' הקב"ה יחידי בעולמו¹³, לבדו. והנה, הענין דלבדו הוא כדאיתא במדרש¹⁴ בנוגע לכמה ענינים שבהם נאמר לכם, הה"ד¹⁵ יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך, ישראל ומלכא בלחודוהי¹⁶. והרי הענין דיהיו לך לבדך הוא בדרגא כזו שבה אין נתינת מקום ללעו"ז, שזהו למעלה משם אלקים, ולמעלה אפילו משם הוי', שהרי אפילו מצד שם הוי' יש נתינת מקום לענין של לעו"ז, וכמ"ש¹⁷ הלא אח עשו ליעקב נאום הוי', וכפי שרואים בשני השעירים שבעבודת יוהכ"פ, שעל אחד מהם נאמר להוי' חטאת¹⁸, ומ"מ הי' כנגדו גם השעיר שהי' משתלח לעזאזל¹⁹, לארץ גזירה²⁰, ולא עוד אלא ששני השעירים היו צריכים להיות שוים כו'²¹, ונמצא, שאפילו בבחי' שם הוי' שייך שתהי' נתינת מקום ללעו"ז, ויש צורך לשלול (באָוּאַרענען) זאת, וכל זה הוא כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, כמ"ש²² ראה נתתי לפניך וגו' ובחרת בחיים. ולמעלה מזה הוא בחי' לבדך, ששם לא שייך כלל המציאות דלעו"ז. ועז"נ לעושה נפלאות גדולות לבדו, שהתהוות הבריאה מאין ליש ביום ראשון דמע"ב היא מבחי' לבדו, שזוהי בחי' נעלית ביותר שלא שייך בה כלל המציאות דלעו"ז. ועי"ז שהבריאה היא מבחי' לבדו, ישנה הנתינת כח להענין דבראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שיוכל להיות גילוי אלקות בשמים ובארץ, והיינו, דעם היות שעכשיו האלקות שבהם הוא בהעלם, מ"מ, כיון שנבראו מבחי' לבדו, הרי זה נותן כח שיוכלו לגלות בהם אלקות.

ועפ"ז יש לבאר הקשר דכל הפירושים הנ"ל, שכדי שיוכלו לגלות אלקות בשמים ובארץ ע"י ששת המדות העליונות, צריכה להיות המשכה מבחי' נעלית יותר, שזהו"ע דבראשית בחוכמתא, בחי' החכמה,

(15) מלאכי א, ב.

(16) אחרי טז, ט.

(17) שם, כב.

(18) משנה וגמרא יומא סב, א ואילך.

(19) נצבים ל, טו. שם, יט.

(9) ב"ר פ"א, ג.

(10) ישעי' מד, כד.

(11) פרש"י בראשית א, ה (מב"ר פ"ג, ח).

(12) שמור"ר פט"ו, כג.

(13) משלי ה, יז.

(14) ראה זח"ג לב, א.

בראשית בקדמין, בחי' הכתר, ועד לבחי' לעושה נפלאות גדולות לבדו, בחי' לך לבדך ואין לזרים אתך, שאין שם נתינת מקום ללעו"ז כלל.

ג) **וביאור** הענין יוכן בהקדים המבואר במאמר של אדמו"ר מהר"ש משנת תרכ"ז²⁰, שמביא מאמר המדרש²¹ על הפסוק²² יקוו המים וגו', משל למלך שבנה פלטרין והושיב בתוכה אלמים, והיו משכימים ושואלין בשלומו של מלך ברמיזה כו', אמר המלך, אילו היו פקחין על אחת כמה וכמה [ולהעיר, שהחילוק בין פקחין לאלמין הוא לא רק בענין הדיבור, אלא גם בענין השכל, וכמשנת²³ שענין הדיבור הוא מצד השכל. ואע"פ שהמדובר כאן הוא לא אודות חרש שאינו שומע ואינו מדבר, שע"פ דין אינו בר דעת כלל²⁴, שהו"ע העדר השכל לגמרי, כי אם אודות אלם שרק אינו מדבר, מ"מ, גם העדר הדיבור אצל אלם הוא מצד החסרון בענין השכל], הושיב בתוכה דיורין פקחין, עמדו והחזיקו בפלטין, אמרו, אין זה פלטין של מלך, שלנו היא, אמר המלך תחזור פלטין לכמו שהיתה, כך מתחלת ברייתו של עולם לא הי' קילוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים כו' (שזהו שבתחלת הבריאה הי' כל העולם כולו מים במים²⁵, ואח"כ אמר הקב"ה יקוו המים גו' אל מקום אחד גו'), אמר הקב"ה, מה אלו שאין להם לא פה ולא אמירה ודיבור והן מקלסין אותי, כשאברא אדם על אחת כמה וכמה, עמד דור המבול ומרד בו כו', אמר הקב"ה יפנו אלו ויעמדו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם, הה"ד²⁶ ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה.

ומבאר במאמר הענין דדיורין אלמין, ע"פ המבואר בתו"א²⁷ בענין מה שאמר הקב"ה למשה מי שם פה לאדם או מי ישום אלם גו'²⁸, שמשה הי' מבחי' מן המים משיתיהו²⁹, שנמשך מבחי' עיגולים דתהו שלמעלה מבחי' יושר דתיקון (כמבואר שם, ששתי נשמות ירדו מבחי' עולם התהו ונמשכו למטה לבחי' עולם התיקון, וא' מהם הוא משה), וכיון שבבחי' העיגולים דתהו נמצא הביטול הרבה יותר מכמו בבחי' היושר דתיקון, לכן אצל משה ששרשו מבחי' העיגולים דתהו, הנה גם

(20) ד"ה ויאמר אלקים יקוו המים —
 סה"מ תרכ"ז בתחלתו.
 (21) ב"ר פ"ה, א.
 (22) פרשתנו א, ט.
 (23) ד"ה אתה הראת דיום שמח"ת פ"ג
 (לעיל ע' 146).
 (24) ראה חגיגה ב, ב.
 (25) ב"ר שם, ב.
 (26) נח ז, יב.
 (27) שמות נא, ד ואילך.
 (28) שמות ד, יא.
 (29) שם ב. יו"ד.

לאחרי שנמשך בעולם התיקון, הי' אצלו הביטול ביותר, שזהו שאמר ונחנו מה³⁰, וביקש שלח נא ביד תשלח³¹. וזהו גם מה שהי' כבד פה וכבד לשון³², כבד פה לגבי תושבע"פ וכבד לשון לגבי תושב"כ³³, כי מצד גודל הביטול לא הי' יכול להביא אור שכלו בבחי' הדיבור לזולתו, שזהו"ע של ישות. וענין דירין אלמין בעבודה הו"ע תכלית הביטול דיחודא עילאה³⁴, שעבודה זו היתה שייכת בעיקר לפני חטא העגל, ומ"מ, גם עכשיו ישנה עבודה זו אצל יחידי סגולה, וכמו צדיק שאין לו יצה"ר, ולא עוד אלא שהפך את היצה"ר לקדושה³⁵.

(ד) **אמנם** אף שגדלה מעלת דירין אלמין, שהו"ע העבודה דיחודא עילאה, מ"מ, תכלית כוונת הבריאה היא שתהי' העבודה דיחודא תתאה דוקא, היינו, שיהיו דירין פקחין, שאינם בתכלית הביטול דיחו"ע, אלא הם בבחי' יש ונפרד, ומ"מ הנה גם הם יקלסו את המלך כו', היינו, שיהי' אצלם ביטול היש, בבחי' אתכפיא, ועד שסוכ"ס יבואו גם הם לתכלית הביטול דיחו"ע. והענין בזה, דהן אמת שמצד היות הדיורין פקחין בבחי' יש ונפרד, יכול להיות שיחסר אצלם העבודה דקבלת עול, ויבואו ויחזיקו בפלטין, ויאמרו, אין זה פלטין של מלך, שלנו היא, ועד שיהי' אצלם ענין של חטא ומרידה כו', מ"מ, תכלית כוונת הבריאה היא בהדיורין פקחין דוקא, כדי לפעול שגם אצלם יהי' ענין הביטול, ועד שגם הם יבואו להביטול דיחודא עילאה, שזהו שמסיים במדרש, אמר המלך תחזור פלטין לכמו שהיתה כו', יפנו אלו ויעמדו ויבואו אותן שישבו בהן מקודם, הה"ד ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה, כמבואר בתו"א פ' נח³⁶ שהמבול שהוא בחי' מים הי' בכדי לטהר את הארץ [ולכן מצינו שארץ ישראל נקראת ארץ לא מטוהרה³⁷, לפי שבה לא הי' המבול], וזהו מה שגשמי המבול היו במשך ארבעים יום, בדוגמת המקוה שמטהרת את הטמא ששיעורה ארבעים סאה³⁸ [וע"ד הטהרה דיוהכ"פ, שעל זה אמר ר"ע³⁹ אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר⁴⁰ וזרקתי

(30) בשלח טז, ד"ח.

(31) שמות ד, יג.

(32) שם, יו"ד.

(36) ח, ג ואילך.

(37) יחזקאל כב, כד. וראה זבחים קיג, א.

(38) תו"א נח ח, סע"ג ואילך — ע"פ

(33) ראה רע"מ בזח"ג כח, א. תו"א בשלח זבחים שם.

(39) יומא פה, ב (במשנה).

סו, ב. סה"מ תרצ"ב ע' רל. וש"נ.

(40) יחזקאל לו, כה.

(34) ראה גם לקו"ת דרושים לר"ה נו, ב.

(35) ראה תניא פ"י.

עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר⁴¹ מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, שהיא מבחי' נעלית ביותר, כמ"ש⁴² לפני הוי' תטהרו, שהטהרה היא מבחי' לפני הוי'⁴³, שתוכן הענין שבזה הוא, שגם אצל דיורין פקחין, שבהם צריך לשלול התנועה של היפך הביטול ועד לענין של חטא, יהי' הביטול דיתו"ע כמו אצל דיורין אלמין, שזהו ענין נעלה יותר מאשר הביטול דדיורין אלמין מצד עצמם.

וזהו גם מה שמצינו בספרי קבלה⁴⁴ שהאדם הישר יצא מאוא"ס מבחי' שלא הגיע בה הצמצום, ונקרא רוח, וזה לו יתר שאת על בחי' העיגולים שאינם אלא מן האור שנתצמצם, ולכן הוא בבחי' נפש כו'. והיינו, שבבחי' היושר דתיקון, ששם הם הדיורין פקחין, יש עילוי על בחי' העיגולים דתהו, ששם הם הדיורין אלמין. ולכאורה אינו מובן, הרי אצל הדיורין פקחין שייך ענין של חטא ומרידה כו', ואיך אפשר לומר שיש בהם עילוי על הדיורין אלמין שהם בתכלית הביטול. אך הענין הוא, כאמור לעיל, שתכלית כוונת הבריאה היא בהדיורין פקחין, שגם בהם יפעלו ענין הביטול כו'. וכללות הענין בזה, שתכלית הכוונה היא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁴⁵, ומצד זה יש מעלה בעבודה דאתכפיא על העבודה דאתהפכא, וכפי שמצינו שאפילו בחודש ניסן שענינו אתהפכא⁴⁶, מדגישים את העילוי שבאתכפיא⁴⁷, וכ"ש בחודש תשרי שענינו הוא העבודה דאתכפיא⁴⁸.

(ה) **וזהו** גם הענין דבראשית ברא אלקים וגו', שזהו מה שקורין בשבת בראשית, בסיומו של חודש תשרי. והענין בזה, דהנה כתיב⁴⁹ תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו, וידוע הפירוש בזה⁴⁹, שביום חגינו, חג הסוכות, ועד לסיומו וחותמו בשמע"צ ושמח"ת, מתגלים כל הענינים שהיו בהעלם (בכסה) בר"ה ועשי"ת עד לסיומם וחותמם ביוהכ"פ, שנקרא אחת בשנה⁵⁰, שאז העבודה היא מצד בחי' יחידה (אחת⁵¹)

(47) ראה תו"מ סה"מ ניסן ע' קנא.

(48) תהלים פא, ד.

(49) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נד, סע"ג

ואילך. סידור (עם דא"ח) שער ר"ה רלה, ב. עטרת ראש דרוש לעשי"ת נז, א. ובכ"מ.

(50) תצוה ל, י. אחרי טז, לד.

(51) ראה תוד"ה עד אחת — מנחות יח,

(41) ירמי' יז, יג.

(42) אחרי טז, ל.

(43) תו"א פרשתנו ו, ג. ובכ"מ.

(44) הגהת הרמ"ז באוצרות חיים בתחלתו.

(45) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו.

ובכ"מ.

(46) ראה אוה"ת בא ע' רס ואילך.

שבנפש⁵² (נוסף לכך שגם על כל עשי"ת אמרו רז"ל⁵³ כאן ליחיד, שהו"ע העבודה שמצד בחי' יחידה⁵⁴). ולכן, הנה כשם שבר"ה, שמצות היום בשופר⁵⁵, אומרים גם פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, שזהו⁵⁶ שמביאים ראי' מן התורה שצריך להיות ענין זה ואי אפשר בלאה"כ, הנה כן הוא גם ליום חגיגו, בשמע"צ ושמח"ת, שמצות היום בריקודים⁵⁷, ואופן הריקוד הוא כפי שהס"ת גלולה וכרוכה במפה ומכוסה במעיל, שאז לא שייך ללמדה באופן של הבנה והשגה⁵⁸, והיינו לפי שלוקחים את עצם התורה כפי שהיא בעצמותו ית', נעלמה מעין כל חי⁵⁹, ומרקדים עמה באופן שהראש והרגל הם בשוה, ואדרבה, הרגל מנשא ומרקיד את הראש — הנה גם אז ישנו ענין אמירת הפסוקים שלפני ההקפות, החל מהפסוק אתה הראת לדעת וגו'⁶⁰, וכן הפסוק לעושה נפלאות גדולות לבדו גו'⁶¹, וכל שאר הפסוקים שלאח"ז, שזהו שמביאים ראי' מן התורה שיש כח בנש"י להמשיך את העצמות כו'⁶². ולאחרי כל העילויים הנ"ל, הנה ביום השבת שלאח"ז, שאז נעשית העלי' של כל הענינים הנ"ל, שזהו"ע ויכולו⁶², מלשון כליון⁶³ (שענין זה מתחיל במעלי שבתא, ואח"כ ביומא דשבתא נעשית ההמשכה על כל שבתות השנה), אזי קורין בתורה בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, היינו, שתכלית הכוונה היא לגלות אלקות למטה דוקא, בשמים וארץ כו', וכן בנוגע לנשמה עצמה, שגם כפי שירדה למטה להתלבש בגויים, שהם הגוף ונה"ב, יהי' אצלה גילוי אלקות, שזהו ע"ד משנת"ל שתכלית הכוונה היא שגם אצל דיורין פקחין יהי' ענין הביטול והקילוס להקב"ה כמו אצל דיורין אלמין. ובשביל זה צ"ל העבודה באופן של אתכפיא דוקא, וכמרומו גם בפסוק אתה הראת לדעת גו', שפירוש לדעת הוא גם מלשון שבירה, כמו ויודע בם אנשי סוכות⁶⁴, שזהו"ע דאתכפיא, ועי"ז נעשה גם לדעת מלשון ידיעה, שנעשה עילוי בידיעת אלקות בבחי' בראשית, כהפירוש בראשית

52) ראה עטרת ראש שער יוהכ"פ פ"ב תרצ"ב ע' עט. וש"נ.
 ואילך. 59) ע"פ איוב כח, כא.
 53) ר"ה יז, ב. יח, א. וש"נ.
 54) לקו"ת תבוא מג, ד.
 55) ר"ה כו, ב (במשנה). שם כז, א.
 56) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ד ע'
 ריז ואילך.
 57) ראה אה"ת פרשתנו מב, ב ואילך.
 58) ראה סה"ש תש"ג ריש ע' 8. תש"ה
 ע' 58.
 59) דרושים לשמע"צ פח, סע"ג. סה"מ תרצ"ב ע'
 58) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 57. ע' 69. סב. וש"נ.

בחוכמתא, בחי' החכמה, וגם כהפירוש בראשית בקדמין, בחי' הכתר, ועד להענין דויכולו, כב' הפירושים, מלשון כליון ומלשון תענוג⁶⁵, היינו, שע"י ענין הכליון באים לענין התענוג.

אמנם כדי שיהי' אפשר לפעול הענין דבראשית ברא אלקים וגו', לגלות אלקות גם בהבריאה שלמטה, והיינו, שגם בדיורין פקחין יהי' הביטול והקילוס להקב"ה כמו אצל דיורין אלמין, הנה על זה צריך נתינת כח מדרגא נעלית ביותר. וזהו מה שאומרים בהפסוקים שלפני הקפות לעושה נפלאות גדולות לבדו, שהתהוות הבריאה שלמטה (שזהו"ע הנפלאות, השמים והארץ השמש והירח) היא מבחי' לבדו, ששם אין נתינת מקום ושרש למציאות הלעו"ז, ומבחי' זו היא הנתינת כח שיוכל להיות בראשית ברא אלקים גו', לגלות אלקות בשמים ובארץ כו'⁶⁶.

(66) חסר הסיום (המו"ל).

(65) ראה תו"ח ויגש רלא, ד. בשלח רכ,

ב. וראה אוה"ת שבהערה 63.